

Nr 57.

Av herr **Trygger m. fl.**, om höjning av tullen å kaffe och kaffesurrogat.

Under en statsfinansiell situation sådan som den nuvarande, då inkomstbehovet i så hög grad ökats och tillflödet från åtskilliga av de vanliga inkomstkällorna så väsentligen sinat eller t. o. m. alldeles upphört, framställer sig självfallet angelägenheten att tillse i vad mån inom den nuvarande beskattningsramen outnyttjade inkomstmöjligheter må finnas, vilka skulle kunna tillgodogöras med jämförelsevis mindre olägenheter för de skattdragande; och torde man vid en i sådant hänseende företagen granskning svårligen kunna undgå att finna hurusom en höjning av den nuvarande anmärkningsvärt låga kaffetullen framträder såsom i hög grad av situationen påkallad.

Frågan om en höjning av tullsatserna för kaffe och kaffesurrogat har, sedan dessa tullsatser år 1888 fastställdes till sina nuvarande belopp, vid två tillfällen varit föremål för riksdagens prövning. Så väcktes vid 1894 års riksdag av statsfinansiella skäl förslag om höjning av tullen å nämnda vara, ett förslag, vartill även bevillningsutskottet anslöt sig. I betänkande av den 27 april 1894 anförde sålunda utskottet, att utskottet på grund av den betydande minskning såväl i de för år 1894 påräknade som i de för näst därpå följande statsregleringsperiod påräkneliga tullinkomster, såge sig nödsakat att föreslå riksdagen att höja någon av de s. k. finanstillarna för att bereda erforderliga medel till statsutgifternas betäckande; och ansåge utskottet, i likhet med en motionär i ämnet, att för berörda ändamål en höjning av tullen å kaffe och kaffesurrogat i första rummet borde ifrågakomma. Med avseende å höjningens storlek

hade utskottet, i betraktande av förhandenvarande behov för statsverket ansett en höjning av tullen å kaffe från 12 öre till 25 öre per kg. och å kaffe, bränt, och kaffesurrogat från 20 öre till 35 öre vara lämpligt avpassad. Denna framställning vann emellertid icke riksdagens bifall. Det huvudsakliga skälet till att så icke blev fallet torde varit, att statsverkets behov sedermera icke syntes kräva den ökade inkomst en höjd kaffetull skulle lämna.

Fråga om förhöjd kaffetull förelades ånyo riksdagen genom Kungl. proposition år 1910, nr 24. I denna hemställdes om en höjning av tullsatserna för obränt kaffe till 18 öre och för bränt kaffe samt kaffesurrogat till 30 öre, allt per kg. Skälen voro även vid detta tillfälle av statsfinansiell natur, i det att för vinnande av jämnvikt i budgeten för år 1911 ansågs nödvändigt att anlita nya eller höjda bevillningar. Orsaken varför den förut antagna skillnaden mellan tullsatserna för å ena sidan obränt samt å andra sidan bränt kaffe och kaffesurrogat icke borde bibehållas var följande: Sveriges minuthandlares riksförbund hade genom sitt arbetsutskott i en till finansdepartementet ställd inlaga fäst uppmärksamheten å den fara, som snart bleve kännbar, därest icke tullen komme att erforderligen höjas å det brända eller till bryggning färdiga kaffet. Med den dittillsvarande, i förhållande till tullen å obränt, relativt låga tullen å bränt kaffe, ägde en avsevärd import av bränt och malet kaffe rum från utländsk frihamn, varigenom svenska köpmän och rosterier hade en ganska svår konkurrens att bestå. Vid kaffets rostande inom exempelvis dansk frihamn undginge det avfall, stenar, kvistar etc. som särskilt medföljde de billigare kaffesorterna, att bliva förtullat, i motsats till vad som inträffade för den svenske importören, avknappande hans konkurrensmöjligheter.

I propositionen anfördes i förevarande hänseende vidare: Tulltaxekommittén hade i sitt förslag till ny tulltaxa föreslagit tull å kaffe med tolv öre per kg. — alltså lika med gällande tullsats — men däremot för kaffe, bränt, eller rostat, även malet, samt kaffesurrogat, alla slag, en tullsats av 30 öre per kg. — alltså en höjning av gällande tullsats med 10 öre per kg. Såsom skäl för sitt förslag i denna del hade kommittén framhållit, att det skydd, som kafferostningsindustrien här i landet åtnjöte, vore i jämförelse med vad som i ett flertal främmande länder vore fallet, anmärkningsvärt lågt, och i behov av ökning, grundad på beräkning att till 100 kg. bränt eller rostat kaffe åtginge 120 kg. oberedd vara.

På grund av dessa framställningar och däri åberopade sakförhållanden ävensom enär importen under de sista åren av bränt kaffe väsentligen ökats — den uppgick till för år 1904 i runt tal 69,000 kg. och år 1908 94,300 kg. — var det, som i propositionen föreslogs den ändring i förhållandet mellan tullsatserna ifråga, varför här ovan närmare redogjorts.

Den Kungl. propositionen till 1910 års riksdag vann emellertid icke heller den bifall av riksdagen. Sedan nämligen budgeten för år 1911 blivit av riksdagen i dess helhet prövad, visade det sig obehövt att för vinnande av jämnvikt däri tillgripa någon förhöjning av ifrågavarande tullsatser.

Såsom ovan antytts, är med avseende å statsverkets tillstånd och behov det närvarande läget så väsentligen olika med förhållandena åren 1894 och 1910, att vad som då från denna synpunkt kunde anföras mot en förhöjning av kaffetullen icke numera äger tillämplighet. Med den stora import av varan, som äger rum under normala förhållanden, kan en dylik tullförhöjning också förväntas komma att tillföra statskassan icke oväsentliga inkomster. Ifråga om importen av kaffe tillåta vi oss hänvisa till följande statistiska uppgifter.

	Införsel deciton	Värde i 1,000-tal kr.
1912	305,759	38,220
1913	340,874	39,200
1914	291,810	30,806
1915	400,172	38,985
1916	381,996	47,219

Härav belöpte sig under åren 1912 t. o. m. 1916 på det brända kaffet:

1912	117,574 kg.
1913	151,738 »
1914	177,800 »
1915	216,166 »
1916	160,343 »

I detta sammanhang må angående priset på kaffe anföras, att medelpriset (i minuthandeln) utgjorde:

Aug. 1913—aug. 1914.....	1: 60 kr.
» 1914— » 1915.....	1: 61 »
» 1915— » 1916.....	1: 70 »
» 1916— » 1917.....	2: 94 »
» 1917— » 1918.....	maximipris.

Som bekant förordnade Kungl. Maj:t genom förordning den 16 februari 1917, att de den 19 februari inom riket befintliga, staten icke tillhöriga förråd av kaffe skulle beslagtagnas. Samtidigt genomfördes reglering av kaffehandeln i riket och maximipris å kaffe.

Frånsett statens inkomstbehov hava även i andra avseenden, som äro av betydelse för bedömande av den föreliggande frågan, förhållandena under senare tider väsentligen förändrats. De möjligheter, som tidigare kunde anses stå öppna att välja mellan olika förhöjda eller nya skatter för de ökade statsutgifternas täckande, hava sedermera anlitats i en utsträckning, som synes icke hava kvarlämnat alltför stora reserver. Allvarligt övertvägande förtjänar nog under sådana omständigheter den frågan om icke nu ifrågavarande tullförhöjning skulle vara förenad med mindre olägenheter än varje annan pålaga, som för statsregleringen kunde ifrågasättas.

Härvid torde bl. a. befinnas, att de betänkligheter ur folkförsörjningssynpunkt, som tidigare framförts mot en förhöjning av kaffetullen förlorat ganska mycket i betydelse genom erfarenheterna från de senare årens kristid. Allmänheten, både den mer och den mindre bemedlade, har nämligen under denna tid funnit sig kunna med stor fördel uppblanda, om icke ersätta, kaffet med inhemska surrogat, en erfarenhet, som säkerligen kommer att fortfarande utnyttjas, även sedan importen av och handeln med kaffe befrias från nuvarande inskränkningar. För den enskilda hushållningen skulle därför någon mindre förhöjning i kaffepriset såsom följd av en eventuell tullförhöjning ingalunda verka nämnvärt kännbar, isynnerhet som tullförhöjningen i allt fall icke skulle kunna komma att föranleda pris, närmande sig dem, varvid allmänheten fått vänja sig under dessa senare år även i den mån varan kunnat på lagligt sätt åtkommas.

Bortsett från att med hänsyn till sistberörda förhållande knappast något ur psykologisk synpunkt lämpligare tillfälle torde erbjuda sig för en tullförhöjning, som med hänsyn till statsverkets alltjämt stegrade inkomstbehov näppeligen lär kunna i längden undvikas, synes

även i ett annat avseende den närvarande tidpunkten särskilt lämpa sig för en sådan åtgärd. En svårighet, som eljest alltid plägar yppa sig vid förhöjning av de s. k. finanstullarna är, att tullförhöjningen icke kan genomföras så oförberett och snabbt, att icke den för staten avsedda inkomstökningen till en väsentlig del tillfaller enskilda spekulanter, vilka hunnit i tid före tullförhöjningen från utlandet förse sig med lager av varan ifråga.

Denna med våra hittillsvarande konstitutionella bestämmelser för bevillningsfrågors behandling hart när oöverkomliga svårighet skulle, därest kaffetullen nu höjdes, under det att varan ännu ligger under statsbeslag, lösas av sig själv, medan däremot uppenbart är, att, då, efter vad antagas kan, beslaget inom kort häves och kaffehandeln åter frigives, svårigheten åter oförminskad inställer sig.

En given följd av vad senast anförts lär vara, att i händelse av tullförhöjning de höjda tullsatserna böra göras gällande såsom tilläggstullar redan innevarande år i samband med kaffehandeln frigivande.

Beträffande de förhöjda tullsatsernas belopp gäller naturligtvis till en början att tullsatsen för det obrända kaffet bör bestämmas med hänsyn till statsverkets inkomstbehov och vad som ur beskattningssynpunkt kan anses skäligt. I detta senare hänseende torde få erinras om att enligt utredningen i 1910 års Kungl. proposition intet land med undantag av Holland — där av kolonialpolitiska skäl tullfrihet rådde — hade ens närmelsevis så låg kaffetull som Sverige. I frihandelsländer såväl som där skyddssystem tillämpades hade varan i allmänhet gjorts till föremål för höga finanstullar. Sannolikt är väl att i den mån förändringar i utlandets tullsatser för kaffe under de senare åren förekommit, dessa med hänsyn till krigsårens ökade utgiftsbehov bestått i tullförhöjningar. Huru härmed kan förhålla sig, torde tilläventyrs bevillningsutskottet finna anledning att utreda. I varje fall lär en tull av 30 öre per kg. å obränt kaffe icke kunna anses alltför betungande. Däremot torde lämpligen svara en tullsats av 50 öre per kg. för kaffe, bränt eller rostat, samt för den därmed likställda artikeln kaffesurrogat.

På grund av vad sålunda anförts få vi vördsamt föreslå,

att riksdagen måtte besluta, att tullsatserna
skola utgöra för

Kaffe, obränt, 30 öre per kg.

Kaffe, bränt eller rostat, även malet, samt kaffesurrogat, alla slag, 50 öre per kg.; samt, vid bifall till vad sålunda föreslagits,

att de sålunda beslutade förhöjda tullsatserna skola såsom tilläggstullar till gällande tulltaxa tillämpas även innevarande år från dag som Kungl. Maj:t bestämmer,

ävensom med anmälan om sitt sålunda fattade beslut i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville förordna om detta besluts trädande i kraft snarast möjligt.

Stockholm den 20 januari 1919.

Ernst Trygger.

Carl Swartz.

Alexis Hammarström.

Ollas A. Ericsson.